

Schokland



FOTO: LUMÍR PECOLD

Maják se rýsuje proti modré obloze jako vystřižený z pohlednic nebo knížek o námořních cestách. Prosklená vrcholová část s reflektorem a Fresnelovými čočkami vypadá, že zazáří okamžitě s příchodem prvního soumraku. Ten maják ale stojí v rovinaté krajině uprostřed polí a pastvin. Široko daleko není nic, co by připomínalo moře nebo jezero, a světlo z majáku může navádět leda nějakého traktoristu při noční orbě.

Maják jako symbol

Zdejší maják je ale symbolem boje člověka s vodou, symbolem úžasných územních změn, které po staletí probíhají v pobřežních částech Nizozemska. Počátky osídlení spadají podle archeologických nálezů do pozdního paleolitu a krajina byla obývána a obdělávána až do středověku. Zvláštnosti místního života zaujaly už i učence antického Říma. Gaius Plinius starší ve své Přírodovědě o těchto místech například píše: „Za přílivu se tu oceán dvakrát ve dne a pak i za noci rozlévá do neokonečné šíře a zaplavuje zem obrovskými vlnami tak, že člověk

pochybuje, zda půda patří ve věčném přírodním boji Zemi nebo Vodě. Na návrších tam žije nešťastný lid, který je nakupil vlastní rukou.“

Těm obydlím na uměle navršených pahorcích se říkalo terpy. Takové místo poskytovalo ochranu při běžném přílivu, ale za zimních bouří se často stávalo, že přívaly vody odnesly terpy i s jeho obyvateli.

Asi od roku 1100 totiž lidé začali bažiny odvodňovat. Tím se usadila rašelina, zároveň ale klesala půda a stávala se tak snadnou kořistí moře. Po několika staletích nakonec působením eroze vzniknul v Zuiderzee ostrov známý jako Schokland. Jeho severní část zvaná Emmeloord patřila Amsterdamu, jižní část – Ens – byla součástí provincie Overijssel. Až do roku 1806, kdy by ostrov sjednocen, se mluvilo o dvou ostrovech, i když ve skutečnosti se jednalo o jediný kus země.



Nucené stěhování

Ostrov ležel u ústí řeky IJssel na rušné lodní trase. Maják byl pro kapitány životně důležitý, za špatného počasí se lodě mohly ukrýt na východní straně. Ostrov ale nedokázal vzdorovat síle moře. Lidé se museli neustále stěhovat na bezpečnější místa. Na ochranu břehů a hrází vozili kámen dokonce až z Německa, ale moře dobývalo stále více půdy. Nakonec se asi 650 obyvatel ostrova stáhlo do tří terpů na východní straně. Ani to nestačilo a roku 1859 se lidé nařízením vlády museli ze Schoklandu odstěhovat. Zůstala jen obsluha majáku a lidé pracující na údržbě hrází.

V roce 1918 přijal parlament plán na zkrácení moře a největší stavitelský projekt na zvládnutí vody mohl začít. Jednalo se o výstavbu hráze Afsluitdijk mezi severním Holandskem a Frískem a částečné vysušení moře Zuiderzee. Výsledkem byl Severovýchodní polder.

Výstavba začala roku 1936. Byly zbudovány pomocné přístavy a čerpací stanice a vytyčena trasa hráze. V roce 1940 se uzavřela poslední mezera v hrázi a čerpadla začala pracovat. Jela naplno déle než rok

a roku 1942 byly vysušeny poslední části polderu. Holanďané tak získali kolem 50 tisíc hektarů nové země. Ty bylo potřeba odvodnit, zorat a připravit pro novou výstavbu.

Práce i úkryt

Byl to nadlidský úkol a scházely pracovní síly. Mnoho holandských mužů bylo nuceně nasazeno v Německu. Ale nová země mohla být významná pro produkci potravin, a tak se Němci rozhodli uvolnit dělníky a začali je posílat do polderu. Přicházely tisíce mladých mužů, z nichž někteří předtím nedrželi v ruce lopatu. Také tu ale našlo útočiště mnoho lidí bez dokumentů, a tak polder záhy získal přívlastek: holandský ráj pro uprchlíky. Rovněž sestřelení piloti tu měli slušnou šanci na záchranu a úkryt.

Na konci války byla velká část polderu připravena k obdělávání. Inženýři a architekti nakreslili plány k osídlení. V kruhu kolem centrálního města Emmeloord bylo vystavěno deset vesnic. Zemědělská půda mezi nimi byla rozdělena do pravidelných polí a pastvin. Lidé zde mohli začít v klidu žít. Celé území je ovšem stále ve vlastnictví státu a k hospodaření se jen pronajímá.

Schokland – původně ostrov, který se kdysi v marném zápase s mořem neustále zmenšoval – je teď už navždy součástí pevniny, spolu s majákem v Kraggenburgu. ●

LUMÍR PECOLD

INFORMACE

Schokland leží v nejmladší nizozemské provincii Flevolandu zhruba v okolí měst Urk, Emmeloord a Ens. Osamělý maják v polích stojí nedaleko městečka Kraggenburg. O regionálních dějinách Schoklandu velmi dobře informuje muzeum v middelbuurtském kostelíku. Na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO byl Schokland a okolí zapsán v roce 1995. www.schokland.nl